

Biblioteksplan för Skövde kommun 2020-2025

Demokratiresan

Reviderad 2024

Beslutad av kommunfullmäktige 29 april 2024, § 62/24. Dnr KS2024.0148

Program

Policy

» Plan

Riktlinjer

Regler

Dokumenttyp: Plan

Dokumentet gäller för: Skövde kommun

Diarienummer: KS2024.0148

Reviderad: april 2024

Giltighetstid: 2020-2025

Tidpunkt för aktualitetsprövning: 1 gång per mandatperiod

Dokumentansvarig: Bibliotekschef

Omslagsfoto: Johanna Müntzing

Skövde folkbibliotek – för alla

1 Vision

Biblioteken i Skövde kommun ska arbeta för att stärka demokratin genom att ge förutsättningar för livslångt lärande. Invånarna i Skövde kommun ska ges möjlighet att delta aktivt i ett öppet och demokratiskt samhälle. Biblioteken ska vara "samhällets öppna rum" (Nationell biblioteksstrategi 2019), vara en del av samhällsutvecklingen och en plats där nya idéer och tankar kan födas

2 Bakgrund

Skövdes reviderade biblioteksplan sätter en målbild för Skövdes folkbibliotek och hur de ska utvecklas 2020-2023. De styrdokument som ligger till grund för planen är Bibliotekslagen, Skollagen, Unescos internationella biblioteksmanifest, FN:s konvention om barnets rättigheter, Nationell biblioteksstrategi, Västra götalandregionens regionala kulturstrategi 2020-2023, Skövde kommuns kultur- och fritidspolitiska program, Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan samt Skövde vision 2025.

Kommunfullmäktige antar biblioteksplanen och den revideras vart fjärde år. Biblioteksplanen följs upp i bibliotekets verksamhetsberättelse.

3 Biblioteksplan 2020-2025 - Demokratiresan

Bibliotekslagen 2013:801 slår fast att kommuner ska ha biblioteksverksamhet som verkar för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja läsning, litteratur, information, utbildning, forskning, det livslånga lärandet och erbjuda ett brett kulturellt utbud. God läsförmåga, källkritiskt tänkande och digital delaktighet hos medborgarna är grundläggande för en väl fungerande demokrati.

Biblioteket ska vara tillgängligt för alla. Biblioteket är ett rum för jämbördiga möten och en viktig mötesplats i ett samhälle som befinner sig i snabb förändring. Särskild uppmärksamhet ska ägnas barn och unga, personer med funktionsvariationer, nationella minoriteter samt personer med annat modersmål än svenska. Biblioteken bidrar till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning bland annat genom att erbjuda böcker, dagstidningar och tidskrifter, digitala resurser som e-böcker, ljud- och talböcker, databaser och information. Syftet är att stimulera lusten att läsa, berättande, studier och det livslånga lärandet. Folkbiblioteken utgör en central del av samhällets infrastruktur för lärande och kunskap. Biblioteket fyller också en utjämnande och folkbildande funktion. Biblioteket ger möjligheter till hög- och lågintensiva möten, är en arena för kultur, åtnjuter högt förtroende och vill vara en trygg och välkomnande plats för alla. Att låna är gratis. Bibliotekets viktigaste resurs är dess medarbetare.

Folkbibliotekets demokratiska uppdrag är allas lika tillgång till information och att minska det digitala utanförskapet. Den digitala utvecklingen ställer stora krav på biblioteken att motsvara invånarnas behov och förväntningar på medier, digitala resurser och teknik. Bibliotekets digitala tjänster är tillgängliga dygnet runt. Biblioteket ska aktivt erbjuda digitala tjänster för aktuella plattformar samt personalens kompetens. I ett samhälle i snabb förändring står biblioteken inför utmaningar som resursknapphet, ökande digitala kompetenskrav, höga förväntningar på teknikresurser och hård konkurrens om vuxnas, barns och ungas tid och intresse.

Övergripande verksamhetsmål för Skövdes bibliotek för 2020-2023 är demokrati och vidgat deltagande genom läsfrämjande, Medie- och informationskunnighet (MIK) och digital delaktighet.

I samarbetet Bibliotek Mellansjö stärks biblioteksservicen bland annat genom ökad tillgång till medier. Bibliotek Mellansjö omfattar 2019 Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm samt Töreboda och ger möjlighet att låna, beställa, reservera och återlämna på valfritt bibliotek inom samarbetet. Uppdraget till Skövdes biblioteksverksamhet är att vara motor i skaraborgssamarbetet.

4 Allmän plats och privat sfär

I vårt samhälle ses biblioteket först och främst som en allmän plats. Det är öppet för alla oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, ålder eller politisk tillhörighet.

Men ett bibliotek kan också ses som en privat sfär beroende på vad användarna gör som att studera, arbeta eller aktiviteter av privat karaktär. Detta menar de norska biblioteksforskarna Aabø & Audunson i sin artikel "Use of library space and the library as place" (2012). Vidare menar de att folkbibliotekets samhällsbyggande funktion framträder genom bibliotekets sociala, utbildande och kulturella roller. Detta kännetecknas av att biblioteket tillhandahåller fria uppehållsplatser och fri tillgång till teknik, men kan också ses som en fristad dit man kan gå utan att behöva göra något specifikt eller tala med någon om man själv inte vill.

Forskningen visar att lågintensiva mötesplatser behövs för att överbrygga de kulturella och sociala klyftorna i samhället. Med lågintensiva möten menas att människor träffas som annars inte skulle ha gjort det, då de rör sig utanför sin bekvämlighetszon.

5 Ramar för biblioteksplanen

Biblioteksplanen utgår från ett antal lokala, regionala, nationella och internationella styrdokument

Bibliotekslagen (2013:801) slår fast att biblioteken är för alla. Prioriterade är barn och unga för att främja deras språkutveckling och läsförståelse genom att väcka läslust. Särskild uppmärksamhet ska också ägnas de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Personer med funktionsnedsättning ska ges tillgång till anpassade medier och teknik.

Skollagen (2010:800) slår fast att eleverna i grundskolan, anpassad grundskola, specialskolan, anpassad gymnasieskola och gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Skolbibliotek är rektors ansvar. Skolinspektionen menar att eleverna ska ha tillgång till bibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd. Skolbiblioteket ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning och definierar ett skolbibliotek som "en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställts till elevernas och lärarnas förfogande med hjälp av kompetent personal. Skolbiblioteket är en del av skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande".

På den regionala nivån har Kultur i Väst uppdraget att utgöra ett resurs- och kompetensstöd för Västra Götalands kommunbibliotek. Regional biblioteksplan 2020-2023 har fokus på att öka tillgängligheten till information, litteratur och kunskap, främja ökat läsande och digital kompetens samt att öka tillgängligheten till biblioteksverksamhet i Västra Götalandsregionen och förbättra förutsättningarna för det livslånga lärandet.

FN:s konvention om barnets rättigheter träder i kraft i Sverige 1 januari 2020. Det innebär vi i Sverige förbundit oss att bl a biblioteken ska förmedla kunskap om konventionens innehåll till barn och vuxna. Under perioden 2020 och framåt ska medarbetarnas kompetens höjas för att på ett genomgripande sätt kunna arbeta enligt och sprida information om Barnkonventionen.

Nationell Biblioteksstrategi 2019 "Demokratins skattkammare" är ett förslag till statlig strategi för att stärka och utveckla det svenska biblioteksväsendet. En slutsats är att biblioteken har en viktig roll för en oberoende informationsförmedling som en del av civilförsvaret. "Det är viktigt till försvar för

demokratin och den enskilda människans möjlighet att fritt verka i samhället med tillgång till kunskap och litteratur”.

Kultur- och fritidspolitiskt program för Skövde kommun: ”Kultur- och fritidsliv har en systemövergripande kraft. Det innebär att den påverkar merparten av kommunens verksamheter och därmed både angår och gynnar hela kommunen”.

Vision Skövde 2025: ”Skövde regionen är känd i landet som en välkomnande och växande region där människor möts, verkar och mår bra” med prioriterade utvecklingsområden. Biblioteket svarar tydligast mot tre av dessa:

- ”Regionen”: biblioteksutveckling inom Skaraborg där Bibliotek Mellansjö, ett samarbete mellan åtta kommuner med gemensam infrastruktur, där Skövde är draglok.
- ”Attraktiva boendemiljöer”: bibliotek är identitetsskapande, ger en levande landsbygd och en aktiv stadskärna, erbjuder en trygg, lokal mötesplats som åtnjuter högt förtroende
- ”Kunskapsutveckling”: biblioteken utgör kulturell infrastruktur för läsning, information och för folkbildning och det informella livslånga lärandet.

6 Biblioteksverksamheten i Skövde kommun

Folkbiblioteksverksamheten i Skövde kommun består av huvudbiblioteket i Skövde kulturhus och sex bibliotek i kommunens övriga stadsdelar och yttertätorter. Biblioteket i Södra Ryd är en del av enheten Områdesutveckling. Ryds bibliotek har fokus på mångspråk, medborgarservice, integration, barn och unga.

Biblioteksverksamheten omfattar digitalt och analogt litteraturfrämjande, uppsökande och mångspråkigt arbete med barn och unga respektive vuxna, informationsarbete med källkritiskt fokus, specialmediaverksamhet för personer med funktionsvariationer och programverksamhet för alla åldrar.

Sektor barn och utbildning ansvarar för skolbiblioteken i grund- och gymnasieskolan. Under 2019 påbörjades en intern kartläggning av skolbiblioteksverksamheten inom grundskolan.

Högskolan i Skövdes ansvarar för sitt bibliotek och utgör en biblioteksresurs för studenterna men också för kommunens invånare.

7 Utveckling och utmaningar

Demokrati och vidgat deltagande är övergripande verksamhetsmål för biblioteken. Metoderna är läsfrämjande, berättande och kulturella upplevelser, medie- och informationskunnighet (MIK) och digital delaktighet.

Utvecklingsområden för biblioteken i Skövde kommun 2020-2025 är:

- Tillgänglighet till biblioteken för alla – fysiskt och digitalt.
- Verksamheten ska främja ungas deltagande. Kompetensutveckling i personalgruppen ska ske bland annat genom att andra yrkesgrupper kommer in i verksamheterna.
- Biblioteken ska erbjuda trygga, fysiska och digitala mötesplatser samt miljöer för ett gott värdskap.
- Biblioteken ska utgöra en kulturell infrastruktur för läsning, information, programverksamhet och för det livslånga lärandet.
- Vidgat deltagande ska eftersträvas i alla verksamheter. För ökad delaktighet krävs samverkan med övriga samhället. Biblioteket ska vara där människor vistas och inte vara begränsat till biblioteksrummet. Människor ska kunna delta och bidra till att forma verksamheten bland annat genom dialog och fokusgrupper.
- Biblioteksutveckling inom Skaraborg och Västra Götaland, bland annat genom Bibliotek Mellansjö-samarbetet och arbetet med utvecklingen av biblioteksdatasystemet Koha.
- En medveten syn på frågor om jämställdhet, mångfald, normkritik, tillgänglighet och jämlikhet ska genomsyra verksamheten. "Det kräver ett aktivt och kritiskt förhållningssätt till begreppet "alla", för att detta inte bara ska innefatta dem vi vanligtvis tänker på som våra aktiva utövare och/eller besökare. Medvetenhet om intersektionalitet, att ingen grupp är homogen och att varje människa är en del av flera olika grupper". (ur Kultur- och fritidspolitiskt program Skövde 2018-2022).

7.1 Läsfrämjande, berättande och kulturella upplevelser

Läsförmåga och läsförståelse är en grundläggande förutsättning för att en enskild individ aktivt ska kunna vara delaktig i en demokrati och ha inflytande i ett text- och informationsintensivt samhälle. Detta är ett av skälen till att folkbiblioteken har en hög samhällsrelevans. Det livslånga lärandet har stor betydelse då omsättningshastigheten på kunskap ökar från år till år.

För att nå barn och unga måste biblioteken vara relevanta, tillgängliga och ha ett starkt användarfokus. Biblioteken kan vara en viktig länk i barns och ungas utveckling. För att fylla en sådan funktion krävs uppsökande och överskridande samarbeten både med aktörer och professioner inom och utanför biblioteksverksamheten. Barn och unga ska känna att de kan påverka.

Att läsa, berätta och uppleva för lust, kreativitet och avkoppling ökar i betydelse inte minst i bild och rörliga media. Biblioteket kan iscensätta boken, litteraturen och berättelserna i programverksamhet och erbjuda bibliotekspersonalens kompetens och kunskap. Detta sker genom ökad utåtriktad verksamhet i det fysiska och i det digitala biblioteket. Idag är digitala möjligheter till skapande och medskapande stora.

7.2 Medie- & informationskunnighet (MIK) & digital delaktighet

Den digitala teknikutvecklingen går svindlande fort och ställer stora krav på medborgare oavsett ålder. Behovet av digital väg- och handledning ökar.

Det digitala biblioteket erbjuder likvärdig tillgång till bibliotekets digitala resurser under dygnets alla timmar oberoende av var i kommunen man bor eller verkar.

Den digitala tekniken skapar möjligheter att nå fler med information och marknadsföring genom kommunikation via sociala medier, poddar med mera och kan överbrygga fysiska avstånd, funktionsvariationer och språk på nya sätt.

För att möta den digitala utvecklingen arbetar biblioteken i Skövde med "Digitalt först". Det innebär att medarbetare får en digital kompetensutveckling för att i nästa steg kunna ge ökat stöd och råd gentemot allmänheten.

7.3 Vidgat deltagande

Arbete med vidgat deltagande är ett demokratiarbete och förutsätter god kunskap och insikt om invånarnas, intressen och kreativa förmågor. Biblioteket bör organisera sig fysiskt och organisatoriskt för att underlätta öppen dialog med Skövdebor och besökande. Biblioteket ska samarbeta med studieförbund, föreningsliv, näringsliv, enskilda, nätverk och övriga civilsamhället.